

Vikingarnas vapen

Återutgivning av text från 1869

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Vikingarnas vapen
– återutgivning
av text från 1869

av Hans Olof
Hildebrand Hildebrand

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-325-8

Copyright © 2017 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om vikingarnas vapen och rustningar.

Texten tar upp alla de vapen som nämns i en av de viktigaste skriftliga källorna till den nordiska vikingatiden, "Konunga-boken" från 1100-talet.

Du får kort information om vapen som svärd, klubbor, yxor och pilbågar. Samt om skydd som brynjor, hjälmar och sköldar.

Du får till och med veta vilka färger som vikingarna använde i strid.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1869 i boken "Konunga-boken eller Sagor om ynglingarne och Norges konungar intill år 1177 – Andra delen" med rubriken "Vapnen enligt Konungaboken". Författare till texten är Hans Olof Hildebrand Hildebrand (1842–1913).

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Förkortningarna i texten hänvisar till olika kapitel i "Konunga-boken".

Vikingarnas vapen

Den här texten publicerades ursprungligen år 1869 i boken "Konunga-boken eller Sagor om ynglingarne och Norges konungar intill år 1177 – Andra delen" med rubriken "Vapnen enligt Konungaboken". Författare till texten är Hans Olof Hildebrand Hildebrand (1842–1913).

Vapnen räknades bland Nordbons viktigaste egendom och största dyrbarheter. De spela också en stor rol uti sagorna.

Till vapendrägten hafva vi först att räkna *brynjan*, oftast bildad af hopfästade jernringar (*ringväfd brynja*, ringbrynja). En gång omtalas en *spangabrynja*, sannolikt bildad af jernskifvor i stället för ringar. Ibland var brynjan så kort, att ett stygn, som träffade nedanföer henne, gick in i magen; ibland gick hon ända ned till midten af benet. En jarl i England var så fullständigt klädd i brynja, att endast ögonen voro blottade på honom. *Brynstuka* hette brynjans ärm (OT. kap. 117). Under brynjan bars skjortan, öfver brynjan hade man ofta en kort kjortel eller en hjup.

På hufvudet hade man *hjelmen* (hjälmr), försedd med *nässkydd* (nefbjörg), en jernribba, som gick nedåt och betäckte näsan. Hjel-

marne voro ofta förgylde eller guldbelagde. Midt fram försågos de understundom med ett märke (herkuml, t. ex. ett kors. OH. kap. 47, 216). *Välska* hjälmars omtalas å samma ställe. Ofta skyldes hjälmen af en sid hatt,

Vid axeln (MG. kap. 24) hängde och vid sidan bar man *skölden*, af skalderna kallad *rönd* och *targa*. Oftare än hjälmen hade skölden ett märke. Det omtalas hvita sköldar, förgyllda, röda, röda med förgyllda nitnaglar, hvita med guldkors, röda och blå, röda med guldlejon, hvita med guldkors.

På hälen hade man *sporren* (spori), troligen blott en tagg, ty man kunde köra in sporren i en människas bröst.

Bland anfallsvapnen hafva vi att märka

1. Den primitiva *klubban*, äfven kallad *rudda*.

2. *Svärdet*, äfven kalladt, fast sällan i prosa, *mäke* (mækir); ensamt till poesien hör namnet *hjär* (hjör). Svärdet bestod af *klingan* (brandr) med *udden* (bloðrefill), och *fästet*, som var sammansatt af de båda *hjältena* (hjalt) och den mellanliggande *mellankaflen* (meðalkafl). Fästet var ofta smyckadt med guld. Skidan kallades *omgjord* (umgjörð). Svärdet hängde vid bältet (MG. kap. 24.). Man gaf de ryktbaraste svärdens namn, såsom Qvarnbitarn, Fjätbred, Nete (Hneitir), Läggbitarn, hvars hjälten vore skurna i hvalrosstand, och Bastard. *Välska* svärd omtalas.

Såsom biform till det tveeggade svärdet nämnes *saxen*, *handsaxen*, en eneggad huggare, äfven kallad *saxknif* eller *rytning*.

3. Svärdet ersattes ofta af *yxan* (öxi); till och med pojkar gingo i hvardagslag med *yxan* i hand (OT. kap. 7). Det talas om tunna och små bredyxor, om tjocka, viggformade *yxor*. Baksidan kallades *yxhammarn*, eggens ändar *yxhörnen*.

Refde (*refði*) var en yxa med långt, kępplikt skaft (OT. kap. 76. OH. kap. 153). Refden var någon gång smyckad med guld och silfver. *Sparda* var en irländsk yxa.

4. Jámte svárdet eller yxan brukades vanligen, när man skulle vara fullt bevápnad *spjutet*, af skalderne kalladt *ger* (*geirr*) eller *darrad* (*darraðr*). Olika slag nämnas, såsom *kesjor*, *huggspjut*, *målaspjut* med kort tvárstång å hvardera sidan af bladets nedre ända, *gaflaker* (jfr fr. javelot), *snörespjut*, som kastades med tillhjälp af ett vid spjutet fästadt snöre.

5. Man skilde mellan *bågskott* och *handskott*. Bågen var ofta af alm. Pilen kallades *arv* (*ör*). Ett slags pil hette *flen* (*fleinn*. HG. kap. 31). *Backekolf* kallades en pil, som var trubbig i bakändan. Pilarne voro ibland försedda med hullingar eller *krokar*. Poetiskt begagnas namnen *broddar* och *böslar*. *Skaftet* bestod åtminstone understundom af *rör* och spetsen var ibland medelst *rörband* fästad dervid.

Såsom kastvapen förekomma äfven *pålstaftvar*, *skäfteflättor* och *vigarvar*. Om skilnaden mellan de olika kastvapnen — stenar användes ofta i striderna — jfr t. ex. MG. kap. 31.

I sammanhang med vapnen må nämnas *märkena*, den tidens fanor och standar — ett märke beskrifves OH. kap. 47 (en hvit orm); märket uppbars af en stång, som ofta var förgyld — samt *lurarne*, med hvilka tecken gáfvos till stridens början.

Viktiga ord och personer

Hildebrand, Hans Olof Hildebrand.

[1842–1913] Svensk arkeolog, numismatiker och riksantikvarie. Var ledamot i Svenska Akademien från 1895 till sin död. Är mest känd för sina insatser inom arkeologin, skapade bland annat den typologiska metoden som i dag används av arkeologer över hela världen.

Sid.

Synonym till orden ”stor” eller ”långt nedhängande”.

Välsk.

Äldre svenskt ord som användes som synonym till ”sydländsk och främmande”. Användes oftast om Frankrike och Italien.

Förkortningar

FIB

Flatöboken.

Fms

Fornmannasögur.

HG

Håkan godes saga.

HGr

Harald gråfälls saga.

HHd

Harald hårdrådes saga.

HHe

Håkan härdabreds saga.

HHf

Harald hårfagers saga.

IB

Inge och hans bröders saga.

Leg.

Olof helges legendariska saga.

MB, MBa

Magnus barfota saga.

MBI

Magnus blindes saga.

ME

Magnus Erlingssons saga.

MG

Magnus godes saga.

OH

Olof helges saga.

OK

Olof kyrres saga.

OT

Olof Trygvesons saga.

Skalsk.

Skaldskapsmål.

Ssl

Safn til Sögu Islands.

söo

Sigurds, Östens och Olofs saga.

YS

Ynglingasaga.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Här kan du söka bland e-böcker från flera olika förlag om en rad olika ämnen, bland annat historia och arkeologi.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)